

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

Toledo, Francisco de

Coloniæ Agrippinæ

4. Quid sit contritio, quid attritio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

Quid sit contritio, quid attritio.

CAPVT IV.

Sicut in baptismo duplex erat materia, remota, scilicet aqua ipsa, & propinqua, scilicet ablutio, quæ aqua fit: ita in hoc sacramento, materia remota peccatum est, propinqua verò est contritio, confessio, satisfactio. Itaq; peccatum contritum, confessum, satisfactum, est materia propinqua confessionis. Primum igitur de contritione agamus. Videtur autem posse sic describi: *Contritio est, præteriti peccati, vt est Dei offensæ voluntaria supra omnia detestatio, cum proposito futura supra omnia vitandi, & commissæ confitendi.* In qua descriptione sex sunt partes.

Prima est, *præteriti peccati detestatio.* Peccatum detestari, ad actum voluntatis pertinet, quæ ex peccati commissi consideratione in hunc actum prorumpit, nollens peccasse, & illique actus est detestatio peccati elicita à virtute penitentia.

Secunda pars est, *vt est Dei offensæ:* non sufficit nolle peccasse, quia peccatum malum aliquid secum fert, sed hæc ratio, quia offensæ Dei est.

Tertia pars, *supra omnia.* Vt homo habeat contritionem, debet detestari peccatum sic, vt potius velit quodcumq; malum subijisse, quàm peccasse, nihilq; magis debet abhorere, quàm Deum offendisse, & hoc est detestari peccatum supra omnia, seu supra omne detestabile, vt alij dicunt. Nec opus est in particulari facere istas collationes: mallet hoc, vel illud subijcere, quàm peccasse: sunt enim periculosæ, & aliquando posse commoueri hominem his illaqueare: si tamen homo eas facit, penitentia sunt. Non tamen debet quiuis se his periculis exponere: sufficit enim in generali ita detestari, vt nihil magis detestetur, quàm Dei offensam, vel itque non offendisse, potius autem subijcere quodcumq; malum.

Quarta pars est, *voluntaria,* id est, spontanea. Non enim contritio debet esse actus necessitatis, sed spontaneus, & liber, qui in nostra sit potestate,posito tamen auxilio diuino.

Quinta pars est, *cum proposito vitandi futuri a supra omnia,* id est, proponere debet, in posterum se non offensurum Deum, potius passurum quodcumque malum, etiam mortem: quamuis etiam hoc in generali sufficit. Non debet autem quis, suo in an-

trans robore, hoc proponere, sed semper sperans in diuino fauore, quo possumus proponere talem emendationem vitæ, & hoc propositum debet esse expressum. Et hoc est probabilius, Ales. 4. p. q. 69. m. 9. art. 2. S. Thom. 3. p. q. 90. art. 4. quamuis aliqui dicant sufficere primum actum; sed quod diximus, securius est. Et ita habet Concilium Florentinum.

Hactenus erat contritionis descriptio, quæ erat ante legem gratiæ, quia tunc propositum confitendi non erat necessarium, vt modo est.

Sexta particula, *propositum confitendi*, quamuis sufficeret hoc propositum virtuale, Sot. in 4. d. 17. q. 2. art. 1. Hæc igitur est natura contritionis. Vnde sequitur, quod contritio non est dolor, aut tristitia, sed actus, cuius comes est dolor, & tristitia. Essentialiter enim contritio est actus, quo homo nollet peccare, quatenus peccatum est Dei offensa; at intellectu considerans non posse non esse factum, peccatum apprehendit vt malum, quod vitare non potest. Et hinc sequitur tristitia in voluntate, quæ mouet etiam sensum, fitq; tristitia in sensu, vnde prorumpit in lachrymas, & gemitus: ex apprehensione enim mali, quod vitari non potest: tristitia sequitur. Ista tamen quæuis sequantur ex contritione, & bona sint, non contritio, sed contritionis effectus sunt. Dicitur autem per metaphoram contritio: est enim propriè actus, quo corpus aliquod durum in minutas diuiditur partes, fitq; nullius resistentiæ, quod antea multum resistebat: sic hominis cor, quod per peccatū obduratum erat, resistensq; motioni ad bonum, emollescit per poenitentiam, fitq; diuinæ obediens voluntati. Potest etiam contritio dici ab effectu, quia causa est doloris, tristitiæ, actuq; poenitentiam, qui naturam sensitiuam consumunt, & conterunt. Aduertendum tamen est, quoties aliqua pars ex prædictis deest, tunc non contritio, sed quædam alia imperfecta species fit, quæ attritio dicitur, quasi imperfecta contritio: quæ maxime modis his contingere potest.

Primo ex parte obiecti, quando detestatur peccatum cum reliquis conditionibus, sed non quia offensa, verum aut quia est quoddam malum animam foedans, & deturpans, faciensque seruum diaboli, aut quia ei debetur poena æterna, aut quia ex eo sequitur malum aliquod temporale; quacumq; ratione harum detestatur peccatum, attritio est.

Secundo contingit ex parte modi, cum quis detestatur peccatum, vt Dei quædam offensa est, sed non detestatur supra

omne detestabile: non enim verè mallet quodcumq; malum subijisse, quàm peccasse: talis enim detestatio, attritio est.

Tertio modo potest contingere, quando quis detestatur peccatum supra omnia, vt Dei est offensa, non tamen habet propositum firmum vitandi omne futurum: & talis detestatio attritio est.

Quarto modo potest contingere, cum quis desiderat habere contritionem de peccato, & detestari supra omnia, quamuis verè non habeat ipsam contritionem. His quatuor modis contingit attritio.

Est autem grandis differentia inter omnes has attritiones, & contritiones.

Contritio enim per se, absque sacramento suscepto in re, sed tantum in voto, est causa remissionis peccati mortalis, & gratiæ conseruationis: & si statim moriatur homo, causa est salutis æternæ. At verò attritio nulla per se est sufficiens causa remissionis peccati mortalis; quamuis sit cum voto sacramenti: immò qui in peccato existens, cum sola recederet attritione absq; sacramento, damnaretur.

Est etiam alia differentia.

Contritio sufficit, vt quis accedat sacramento penitentiæ, & impleat præceptum ipsius, & consequatur etiam effectum eiusdem: Contritio enim, seu habenti iam per contritionem gratiam, sacramentum hoc dat gratiam maiorem: & qui sic accedit, verè implet præceptum confitendi, si tempus est præcepti. At verò non omnis attritio sufficit ad consequendum effectum huius sacramenti: immò, si sic accederet, peccaret: quamuis aliqua attritio sufficiens sit, quòd per illas quatuor discurrere explico.

Prima quidem attritio, si talis sit, vt cognoscat peccatum, se non detestari peccatum, vt est Dei offensa, sed tantum vt est alicuius mali temporalis causa, quamuis bonus actus iste sit, tamen non sufficit ad sacramentum; immò qui sic accederet, peccaret denuò, & non impleret præceptum, sed esset repetendum sacramentum. Aliquando quoq; talis attritio etiam secundum se mala esset, quòd quis peccatum detestaretur propter malum, vt vltimum finem: cum autem talis est, quòd non detestaretur, nisi esset propter malum, tamen actus malus est: at absolutè detestari peccatum propter malum illatum, bonus actus est, sed, vt diximus, insufficiens.

Secunda attritio illa indiget distinctione. Aut enim peccatum

uens cognoscit se non detestari peccatum supra omne detestabile, at tunc talis est insufficientis sicut prior; aut non cognoscit id, quamvis verè non sit supra omne detestabile, tunc talis attritio putata contritio dicitur, & sufficit, vt præceptum quis impleat, & gratiam ex ipso consequatur.

Tertia attritio non est sufficiens, immò peccaret, qui sic accederet, nec impleteret præceptum.

Quarta sufficeret ad gratiam in sacramento recipiendam, si poenitenti non constaret, se non esse verè contritum: cum verò constat, insufficientis est, quia cum sibi constat non esse verè contritum, debet prius verè conteri, vt aliqui dicunt, quãuis opposita sententia sit probabilior, vt infra cap. 10. rursus dicam. Vnde Confessores maximè debent considerare, qualiter poenitentes admittant ad cõfessionem: non enim sunt admittendi, nisi qui peccata detestantur, vt offensa Dei sunt, & propositum habent non peccandi in posterum, etsi non sunt examinandi, an supra omne malum detestentur, sed ne aliquid magis detestentur. Vnde ante confessionem mihi videtur de tali dispositione fore interrogandos.

De quibusdam dubijs circa contritionem.

CAPVT V.

Aliquot dubia circa contritionem possunt alicui occurrere.

Primum est, quorum peccatorum sit habenda contritio. Ad quod respondeo, non esse necessariam venialium: hæc enim diximus absq; contritione remitti posse, sed mortalium commissorum est necessaria, adeò quòd sine contritione extra sacramentum non possunt remitti. Non autem est necessaria omnium peccatorum, sed eorum tantum, quæ contritione alia remissa non sunt: quorum enim homo putat se habuisse contritionem, & confessionem, non est necessaria contritio noua. Quòd si quis de talibus de nouo conteratur, benè facit. Tamen aliquot sunt peccata, quorum melius est non repetere memoriam, postquam semel contrita sunt, qualia sunt, quæ secum delectationem afferunt aliquam: potest enim eorum memoria plus obesse, quàm prodesse, nisi esset homo perfectus, & multæ mortificationis.

Alterum dubium est, an singulorum mortalium commis-